

Program proti šikanování

Zpracovala: Mgr. Tereza Bartelová, školní metodička prevence

Schválila: MgA. Jana Jakubíčková, ředitelka školy, dne: 23. 1. 2025

Účinnost od: 1. 2. 2025

Program proti šikanování je součástí Preventivního programu školy a navazuje na Školní řád a Kodex Sedmihlásku. Je zpracován jako dokument dlouhodobé platnosti; aktualizuje se při změně podmínek ve škole a vždy po řešeném případě šikany.

Ve vztahu k šikaně plní tento program zároveň funkci bezpečnostního plánu, tedy popisu konkrétních mechanismů, kterými škola riziku předchází (kapitola 2), a krizového plánu, tedy postupů pro případ, že k šikaně dojde (kapitola 3).

Cílem programu je vytvořit a udržet ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí, a mít předem stanoveny, kdo co udělá, když k šikaně přesto dojde.

Legislativní a odborná východiska

- Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon — § 29, § 21 odst. 2
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce — § 101 a § 102
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí — § 6, 7, 10
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník — § 367, § 368
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb, ve znění pozdějších předpisů — § 7 odst. 3, příloha č. 3
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č. j. MSMT-21149/2016
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže, č. j. 21291/2010-28, zejména příloha č. 1 (Šikana) a č. 7 (Kyberšikana)
- Školní řád ZŠ Sedmihlásek, Kodex Sedmihlásku

Obsah dokumentu

Obsah dokumentu.....	2
1. Charakteristika šikany.....	4
1.1. Druhy šikany.....	4
1.1.1. Přímá šikana.....	4
1.1.2. Nepřímá šikana.....	4
1.1.3. Kyberšikana.....	5
1.2. Šikana vs. škádlení a agrese.....	5
1.3. Stadia šikany.....	6
1.3.1. Zrod ostrakismu.....	6
1.3.2. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace.....	6
1.3.3. Vytvoření jádra.....	7
1.3.4. Většina přijímá normy.....	7
1.3.5. Totalita neboli dokonalá šikana.....	7
1.4. Varovné signály šikany.....	7
2. Prevence vzniku šikany.....	11
2.1. Hodnotové ukotvení školy.....	11
2.2. Jasná a srozumitelná pravidla chování.....	11
2.3. Spolupráce při tvorbě třídních pravidel.....	12
2.4. Sdílení informací mezi pedagogy.....	12
2. 5. Monitoring varovných signálů.....	12
2.6. Třídnické hodiny a Osobnostní rozvoj.....	13
2.7 Ochranný režim.....	13
2.8 Vzdělávání pedagogů.....	14
3. Řešení šikany.....	15
3.1. Přehled odpovědností a lhůt.....	15
3.2. Prediagnostika a odhad stadia šikany.....	17
3.3. Krizový scénář pro řešení počátečního stadia šikany.....	19
3.4. Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí.....	22
3.5. Postup při podezření na kyberšikanu.....	23
3.6 Šikana zaměřená na pedagoga.....	24
3.7 Jednání s rodiči, kteří přicházejí s podezřením.....	25

3.8 Čeho se při řešení vyvarovat.....	26
4. Nápravná a výchovná opatření.....	27
5. Ohlašovací povinnosti.....	28
6. Podněty a stížnosti.....	29
7. Sít pomoci.....	30
8. Odpovědnosti a realizační tým.....	31
9. Evaluace a revize.....	32

1. Charakteristika šikany

Šikana je agresivní chování ze strany žáka nebo skupiny žáků vůči žákovi, skupině žáků nebo učiteli, které se v čase opakuje — nikoli však nutně — a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit druhému fyzicky, emocionálně či sociálně, a v případě učitele také profesně. Šikana je charakteristická také nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

Důvodem nebo obsahem šikany může být jakákoli odlišnost žáka nebo pedagoga: fyzická zdatnost, vzhled, hmotnost, tělesná neobratnost, snížené rozumové schopnosti i nadání, jazyková či komunikační bariéra, socioekonomická nebo psychická odlišnost, speciální vzdělávací potřeby. Specifickou podobu má šikana vedená z důvodu etnicity, rasové nebo národnostní příslušnosti, náboženského vyznání či víry nebo sexuální orientace.

1.1. Druhy šikany

1.1.1 Přímá šikana

Jedná se o fyzické (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (vulgární nadávky, zraňující komentáře k národnosti, rase, náboženství či sexualitě jedince, výhrůžky, násilné a manipulativní rozkazy), či neverbální (urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení osobních věcí či školních pomůcek) ubližování.

1.1.2. Nepřímá šikana

Cílem je způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální postavení oběti. Agresor k útoku často využívá prostředníka, a útočí tak nepřímo. Většinou se jedná o šikanu nefyzickou, v některých případech však může být třetí strana vmanipulována do fyzického

útoku. Častější projevy nepřímé šikany jsou např. záměrná ignorace, izolování žáka/žákyně, šíření zákeřných pomluv a lží, ponižování před ostatními žáky.

1.1.3. Kyberšikana

Jedná se o šikanu elektronickou, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka nebo pedagoga s urážlivým obsahem, zveřejňování ponižujících videí, zraňujících komentářů na sociálních sítích, rozesílání vulgárních či výhružných koláží s tváří žáka/žákyně, výhružné e-maily či SMS zprávy. Ze své podstaty má kyberšikana mnohem větší dosah (v prostředí internetu může být svědkem, případně útočníkem, šikany i několik desítek tisíc lidí), a tím se zhoršuje prožívání oběti.

U dětí školního věku bývá kyberšikana často doplňkem šikany přímé a nepřímé. Při jejím šetření, je potřeba vždy prověřit obojí: probíhá-li ve třídě posmívání a ponižování, zjišťujeme situaci dítěte v online prostředí, a naopak. Škola se kyberšikanou zabývá vždy, když se o ní dozví, i když k ní došlo mimo školu.

1.2. Šikana vs. škádlení a agrese

Šikana je chování, které naplňuje tyto znaky:

- **záměrnost** — je cílené vůči konkrétnímu jedinci nebo skupině a jeho záměrem je ohrožit, zastrašit či ponížit
- **nepoměr sil** — mezi tím, kdo ubližuje, a tím, komu je ubližováno, je nerovnováha, ať už fyzická, početní, sociální, nebo daná postavením ve skupině
- **bezmocnost oběti** — oběť se neumí nebo nemůže bránit, chování zastavit ani opětvat
- **nepříjemnost útoku pro oběť** — rozhodující je prožívání toho, komu je ubližováno, nikoli úmysl deklarovaný tím, kdo ubližuje
- **samoučelnost agrese** — ubližování není prostředkem k dosažení něčeho jiného, cílem je samo ubližování a uspokojení z moci nad druhým

- **opakování** — chování se zpravidla opakuje a trvá v čase; opakování však není nutnou podmínkou, jednorázový a dostatečně závažný útok naplňující ostatní znaky je šikanou

Znaky se posuzují společně, nikoli jednotlivě.

Podstatnou vlastností šikany je **skrytost**. Ta je dána tím, že často odhalení zejména pokročilé šikany brání z rozličných důvodů a pohnutek všichni účastníci vyšetřování včetně oběti. Z tohoto důvodu je důležité umět rozpoznat přímé a nepřímé signály šikany.

Za šikanování se nepovažuje škádlení nebo agrese, které nemá znaky šikany. Rozlišujícím prvkem je schopnost dítěte škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradné a bezmocné, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, přerůstá chování v šikanu.

U šikany pedagoga platí totéž. Šikanou není zlobení a nerespektování bez znaků šikany. Přerůstá v ni, stává-li se vědomým, záměrným a úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci je zastavit, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák–pedagog se obrací.

1.3. Stadia šikany

1.3.1. Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

1.3.2. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké

písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

1.3.3. Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

1.3.4. Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

1.3.5. Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. (Kolář, 2011)

První tři stadia označujeme jako počáteční šikanu, čtvrté a páté jako pokročilou. Toto rozlišení určuje celý další postup (viz kap. 3)

1.4. Varovné signály šikany

Výskyt varovných signálů není sám o sobě důkazem šikany, ale podnětem k ověření situace. Varovný je zejména souběh více signálů.

Jednotlivé nevhodné chování, které pracovník školy na místě zastaví a které se dále neopakuje, je běžnou výchovnou situací a řeší se v rámci běžné práce s třídou. Podle kapitoly 3.1 se postupuje tehdy, **nepominul-li signál vlastním zásahem pracovníka, opakuje-li se, nebo míří-li opakovaně na totéž dítě.**

Bez ohledu na opakování se vždy postupuje podle kapitoly 3.1, jde-li o:

- nevysvětlené modřiny, odřeniny, škrábance nebo potřhané oblečení,
- nátlak na předávání peněz, věcí nebo na placení za druhého,
- nátlak k jednání, které je v rozporu s pravidly nebo se zákonem,
- sdělení dítěte, že je mu ubližováno,
- jakoukoli zmínku dítěte o tom, že by si chtělo ublížit.

Informace se předává i tehdy, není-li si pracovník jistý — vyhodnocení není jeho úkolem. Nepouští se do vlastního zjišťování a nekonfrontuje děti mezi sebou. Totéž platí pro informace získané neformálně, například při rodičovské kavárně nebo při předávání dětí.

Signály u možné oběti

- je o přestávkách často osamocena, tráví čas o samotě a ostatní o ni nejeví zájem
- vyhýbá se společným prostorům, zejména jídelně, chodbám a toaletám
- o přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- při týmových sportech a skupinových aktivitách bývá volena mezi posledními
- mluví před třídou nejistě a ustrašeně
- působí plačtivě, uzavřeně nebo podrážděně, mívá blízko k pláči
- její prospěch se náhle a nevysvětlitelně zhoršuje, ztrácí zájem o činnosti, které ji dříve bavily

- její věci jsou poškozené, znečištěné nebo rozházené a opakovaně něco postrádá
- poškození a ztráty věcí odmítá vysvětlit nebo je vysvětluje nepravděpodobně
- má odřeniny, modřiny, škrábance nebo potrhání oblečení, které nedovede uspokojivě vysvětlit
- odmítá mluvit o dění ve třídě nebo reaguje strachem na otázky týkající se spolužáků
- brání se zvýšenou agresí, podrážděností a odmlouváním

Signály u možného agresora

- opakovaně ponižuje nebo zesměšňuje konkrétního spolužáka, i formou žertu
- pokračuje v chování i poté, co dal druhý najevo, že mu není příjemné
- prosazuje se vůči ostatním silou nebo výhrůžkou a mluví o tom s uspokojením
- pronáší vůči spolužákovi příkazy panovačným tónem a spolužák se jim podřizuje
- nutí spolužáka k předávání věcí či peněz, k placení za sebe nebo ke spoluúčasti na jednání, které je v rozporu s pravidly
- přichází do školy s penězi, věcmi nebo výhodami od spolužáků, které nedovede vysvětlit

Signály na úrovni třídy

- jeden žák je systematicky vynecháván ze hry, skupinových činností nebo komunikace
- při příchodu pedagoga nastane náhlé ticho nebo se skupina rozejde
- ve třídě je napjatá či ustrašená atmosféra a žáci se zdráhají vyjádřit vlastní názor
- při konfliktech je přítomno publikum, které přihlíží, mlčky souhlasí nebo se směje

- objevují se posměšné poznámky, pokořující přezdívky a hrubé žerty na účet jednoho žáka
- dochází k honění, strkání, ranám a kopání, které nemusejí být silné, ale je nápadné, že je jeden z účastníků neoplácí
- ve rvačkách je jeden z účastníků zřetelně slabší a snaží se uniknout

Signály kyberšikany

- žák přestane používat telefon nebo počítač, případně jej naopak nedokáže odložit a je z něj zjevně rozrušený
- po přijetí zprávy je nervózní nebo smutný, skrývá obrazovku před dospělými
- stahuje se z online komunikace, ruší si účty na sociálních sítích
- zmiňuje se o obsahu, který se ho týkal a který ho zasáhl

Ke kyberšikaně dochází zpravidla mimo vyučování, její dopad ale žák přináší do třídy. Pedagog si může všimnout změn v chování, přestože k útokům dochází online.

2.Prevence vzniku šikany

Naše škola uplatňuje **komplexní preventivní strategii proti šikaně**, která vychází z hodnot ukotvených v pilířích školy – **podpora vzájemné úcty a respektu mezi všemi účastníky vzdělávání.**

2.1. Hodnotové ukotvení školy

- Škola prosazuje **respekt k jedinečnosti každého dítěte i dospělého ve škole**, podporuje **otevřenost, spolupráci a empatii.**
- **Násilí a zneužívání moci** jsou ve všech formách důsledně **odmítány** a pokud možno ihned pojmenovávány.
- Škola tyto **hodnoty komunikuje dovnitř i navenek** a k případům šikany **přistupuje včas a otevřeně.**
- Škola připouští, že **k šikaně může dojít i ve škole s dobrými vztahy a sdílenými hodnotami.**

2.2. Jasná a srozumitelná pravidla chování

- Školní řád a Kodex Sedmihlásku obsahují konkrétní a dětem srozumitelná pravidla chování, která podporují bezpečí a spolupráci.
- Školní řád vymezuje projevy šikanování jako hrubé porušení školního řádu a stanoví, že škola v takovém případě postupuje podle tohoto programu.
- Ve školním řádu jsou stanoveny i důsledky za porušení pravidel, a to tak, aby byly přiměřené, výchovné a srozumitelné pro děti i rodiče.

- Během vyučování i v provozu školní družiny funguje systém napomenutí formou „fotbalových karet“. Pravidla jeho uplatňování jsou stanovena v Klasifikačním řádu, který je součástí Školního řádu.
- Součástí Školního řádu jsou pravidla pro používání mobilních telefonů, internetu a dalších technologií během vyučování, o přestávkách i v prostorách školy, včetně důsledků jejich porušení

2.3. Spolupráce při tvorbě třídních pravidel

Každá třída si na začátku roku **společně vytváří vlastní třídní pravidla**, která vycházejí z Kodexu Sedmihlásku a přizpůsobují se specifikům dané skupiny. Tato pravidla nenahrazují Školní řád, musí s ním být v souladu. Proces podporuje **spoluzodpovědnost dětí** a jejich **porozumění pravidlům**. Dodržování pravidel se v průběhu roku reflektuje.

2.4. Sdílení informací mezi pedagogy

Pedagogičtí pracovníci školy sdílejí informace o rizikových jevech a signálech ohrožení:

- na **týdenních poradách** učitelů,
- na **čtvrtletních pedagogických radách**,
- průběžně v **konzultacích s členy Školního poradenského pracoviště**.

Účelem je propojit pozorování z různých prostředí, v nichž se děti pohybují, tak aby každý, kdo s třídou pracuje, znal souvislosti, které sám vidět nemůže, a aby na dílčí signály navazovala společná reakce.

2. 5. Monitoring varovných signálů

Třídní učitelé, učitelé, asistenti i průvodci v družině mapují situaci ve třídách prostřednictvím třídnických hodin, individuálních rozhovorů se žáky a pozorování.

Metodička prevence vstupuje systematicky do všech tříd za účelem přímé realizace preventivních témat a získání vhledu do každého kolektivu nezávislého na pohledu třídního učitele. Rozsah a harmonogram vstupů jsou stanoveny v rozvrhu na daný školní rok.

Metodička prevence dále mapuje situaci prostřednictvím rozhovorů se žáky, učiteli a rodiči a práce s kolektivy.

Školní psycholožka provádí pozorování ve třídách a pracuje přímo s třídními kolektivy. Vstup do třídy probíhá po dohodě s třídním učitelem a ostatními členy Školního poradenského pracoviště; podnět k němu může dát kterákoli ze zúčastněných stran.

Pozorování jsou sdílena v pedagogickém týmu a vyhodnocována na poradách Školního poradenského pracoviště; slouží jako východisko pro další práci s třídou nebo jednotlivci.

2.6. Třídnické hodiny a Osobnostní rozvoj

Pravidelné třídnické hodiny v rámci předmětu Osobnostní rozvoj jsou prostorem pro posilování vztahů ve třídě, nácvik komunikačních a sociálních dovedností, řešení konfliktů nenásilnou cestou a prevenci vztahových problémů. Umožňují včas zachytit napětí ve třídě a otevřeně o něm hovořit.

Témata prevence jsou dále zařazena v českém jazyce - slušná komunikace, omluva, rozeznání a obrana vůči manipulaci, v informatice — bezpečné chování v online prostoru, digitální stopa, kyberšikana; v projektu - partnerské vztahy, sexuální výchova, respekt k vlastnímu tělu i k tělu ostatních.

2.7 Ochranný režim

Pedagogové školy mají rozepsané dohledy v časech před začátkem vyučování, o velkých přestávkách, při převodu či čekání na oběd. O malých přestávkách jsou pedagogové a asistenti

pedagoga přítomni ve třídách nebo do tříd průběžně nahlíží. V rámci dohledů se pedagogové soustředí na riziková místa, jako jsou šatny, chodby, WC, odlehlá místa školní zahrady.

2.8 Vzdělávání pedagogů

Do plánu DVPP je průběžně zahrnování vzdělávání pedagogického sboru v tématech vztahů, práce s klimatem třídy a řešení konfliktů. Škola dále zajišťuje pravidelnou supervizi.

3.Řešení šikany

3.1. Přehled odpovědností a lhůt

Účinné řešení šikany závisí na tom, aby každý věděl, co má dělat a do kdy. Níže uvedené lhůty jsou nejpozdější; jednat dříve je vždy na místě.

Lhůty pro fázi šetření se počítají od okamžiku, kdy byla o signálu informována metodička prevence nebo její zástupce. Lhůty pro navazující kroky se počítají od ukončení šetření, jímž se rozumí vyhodnocení šetření a rozhodnutí o zvolené metodě. Pracovními dny se rozumějí dny školního vyučování.

Krok	Zodpovídá	Časový rámec
Přijetí signálu		
Přijetí signálu, informování metodičky prevence, třídního učitele a vedení školy	Kterýkoli pracovník školy	následující školní den; při bezprostředním ohrožení bezpečí okamžitě
Zastavení nevhodného chování, je-li přítomno	pracovník, který situaci zaznamenal	ihned
Zvýšená pozornost věnovaná třídě	třídní učitel, metodička prevence	průběžně od přijetí signálu
Šetření - lhůty od oznámení metodičky prevence		
Prediagnostika: posouzení, zda jsou naplněny znaky šikany	metodička prevence se ŠPP	do 2-4 pracovních dnů
Rozhodnutí o zahájení šetření, předběžný odhad	metodička prevence se ŠPP	do 3-5 pracovních dnů

stadia a formy, rozhodnutí, zda škola šetří sama		
Informování zákonných zástupců oběti o tom, že se škola situací zabývá, a o přijatých opatřeních	metodička prevence nebo třídní učitel	do 3-5 pracovních dnů
Rozhovory s informátory, obětí a svědky	metodička prevence, třídní učitel	do 5-7 pracovních dnů
Rozhovor s agresorem, případně konfrontace agresorů	metodička prevence, vedení školy	po zajištění výpovědí svědků, do 8-10 pracovních dnů
Vyhodnocení šetření: potvrzení nebo revize závěru, konečné určení stadia a formy, volba metody	metodička prevence se ŠPP a vedením školy	do 10-12 pracovních dnů
Navazující kroky - lhůty od ukončení šetření		
Jednání s agresorem a jeho zákonnými zástupci — výchovný pohovor, nebo výchovná komise podle zvolené metody a stadia	metodička prevence, třídní učitel, vedení školy	do 5 pracovních dnů
Uzavření záležitosti ve třídě	metodička prevence, ŠPP, třídní učitel	do 10 pracovních dnů
Následné sledování třídy	třídní učitel a metodička prevence	nejméně 3 měsíce po uzavření
Kroky nezávislé na fázi šetření - spouští je závažnost situace, ne dokončení předchozího kroku		
Ochranná opatření pro oběť podle povahy případu	metodička prevence, třídní učitel	při zahájení rozhovorů, dříve při hrozbě dalších útoků
Oznámení OSPOD nebo Policii ČR, jsou-li splněny podmínky (kap. 5)	vedení školy - ředitelka, případně zástupkyně ředitelky	bez zbytečného odkladu, zpravidla následující pracovní den

Zastupitelnost: Není-li metodička prevence přítomna, přebírá její roli výchovná poradkyně; není-li dostupná ani ta, informuje pracovník školy přímo vedení školy. Totéž platí, je-li metodička prevence ve věci osobně zainteresovaná.

Podezření týkající se třídního učitele: Týká-li se podezření samotného třídního učitele, informuje pracovník školy metodičku prevence a vedení školy; postup dále určuje vedení školy.

Pokročilé stadium a výbuch skupinového násilí: Lhůty se zkracují. Zákonní zástupci a Policie ČR jsou informováni též den, externí odborník je kontaktován do 24 hodin. Postup viz kapitola 3.4.

3.2. Prediagnostika a odhad stadia šikany

Před zahájením vlastního šetření se posuzuje, zda se jedná o šikanu.

Metodička prevence ve spolupráci se Školním poradenským pracovištěm provede prediagnostiku — úvodní posouzení situace na základě dostupných informací, pozorování, rozhovoru s oznamovatelem, případně s třídním učitelem. Posuzuje se, zda jsou naplněny znaky šikanování uvedené v kapitole 1.2.

Na základě prediagnostiky mohou nastat dva výsledky:

1. **Znaky šikany nejsou naplněny** — jde o jiný jev, například konflikt, škádlení nebo jednorázovou agresi. Situace je řešena odpovídajícím způsobem mimo rámec tohoto krizového scénáře a je zdokumentována.
2. **Znaky šikany jsou naplněny nebo je nelze vyloučit** — pokračuje se plným šetřením podle kapitoly 3.3.

Je-li šikana potvrzena nebo důvodně podezřelá, vedení školy ve spolupráci s metodičkou prevence připraví jednotný postup včetně vymezení rolí.

Řešení počátečního stadia šikany (1.–3. fáze) je v kompetenci školy. K řešení pokročilých stadií škola přizývá externí odborníky (PPP, SVP).

Odhad stadia a formy učiněný na začátku je předběžný. Šetření jej potvrdí, upřesní, nebo vyvrátí; konečný závěr se přijímá až při vyhodnocení šetření. Ukáže-li se v jeho průběhu, že jde o pokročilé stadium, přestává být případ v kompetenci školy, i když se zpočátku jevil jako počáteční.

Účinné a bezpečné vyšetření šikany dále vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování. Mezi vyšetřováním počátečních a pokročilých stadií je zásadní rozdíl.

Kritérium	Počáteční stádium šikany	Pokročilé stádium šikany
Způsob chování a vypovídání oběti a svědků	Poměrně otevřeně mluví o tom, co se stalo a kdo (je) šikanoval. Vyjadřují nesouhlas se špatným chováním. Vypovídají bez většího strachu.	Je patrná ustrašenost, nechtějí prozradit, kdo jim ublížil. Odmítají vypovídat, tvrdí, že nic neviděli a neslyšeli. Občas přiznávají, že nesmějí nic říct, protože by měli peklo. Případné výpovědi působí podezřele.
Vztah svědků k podezřelým agresorům	Násilí nepopírají a vyjadřují vůči němu své výhrady.	Násilí bagatelizují nebo ho popírají.
Způsob vyjadřování se k násilí od ostatních členů skupiny	Projevují soucit s obětí a porozumění neférovosti ubližování silných slabým.	Oběť je kritizována a znevažována. Často je obviněna, že si to vlastně způsobila sama.
Vztah ostatních členů k agresorům	Agresoři nejsou vnímáni jednoznačně pozitivně, ale diferencovaně, jejich okolí se to nebojí vyjádřit.	Oceňují, chválí a brání agresory, popř. pro ně hledají polehčující okolnosti.

Atmosféra ve skupině	Malá soudržnost, nespolupráce, omezená svoboda projevu a názoru. Atmosféra je však ještě „živá“.	Těžká atmosféra strachu, napětí a nesvobody. „Špatně se tu dýchá.“
----------------------	--	--

3.3. Krizový scénář pro řešení počátečního stadia šikany

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili (informátoři) a s oběťmi.

- K informátorům i oběti přistupujeme empaticky a otevřeně, výpovědi nezpochybňujeme.
- Chráníme zdroj a obsah informací.
- S obětí hovoříme mimo třídu, ostatní o rozhovoru nesmí vědět.
- Nekonfrontujeme oběť a agresora.
- Z rozhovoru uděláme zápis.

2. Informování zákonných zástupců oběti

- Rodičům sdělíme, že škola zaznamenala signál a situaci šetří, a jaká ochranná opatření přijímá.
- Předáme kontakt na osobu, na kterou se mohou obrátit.
- Požádáme o součinnost — co dítě říká doma, odkdy se změnilo jeho chování, co případně dorazilo do telefonu.
- Jména dalších zúčastněných v této fázi nesdělujeme.
- Výslovně požádáme, aby sami nekontaktovali rodinu druhého dítěte; předešlá domluva na společné výpovědi by šetření znemožnila.
- Sdělíme konkrétní termín, kdy se škola ozve znovu.

3. Nalezení vhodných svědků

Vhodní svědci jsou žáci sympatizující s obětí, její kamarádi, žáci, kteří ji neodmítají, a žáci nezávislí na agresorech.

4. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky

- Rozhovory organizujeme bez vědomí ostatních žáků.
- **Nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresorem** — a to ani mezi jejich zákonnými zástupci.
- Konfrontace svědků je možná - pouze v případě protichůdných výpovědí a maximálně dvou svědků najednou.
- Vedeme si přesné záznamy odpovědí.
- Otázky, na které chceme získat odpověď (formulujeme citlivě k průběhu rozhovoru): Kdo je oběť? Kdo je agresor? Kdy a kde k šikaně dochází? Jakou formou? Jak dlouho a jak často trvá? Proč bylo oběti ubližováno?

5. Zajištění ochrany oběti

- Třídní učitel i další pedagogové věnují zvýšenou pozornost třídnímu klimatu. Ochrana se zesiluje od okamžiku, kdy se třída o probíhající šetření dozví — v té chvíli hrozí oběti i informátorům odplata nejvíce.
- Zavedení přísnějších dozorů nad třídou - častější kontrola o přestávkách, zabezpečení pohybu po chodbách, na toaletách.
- Po dobu šetření šikany je možné se souhlasem vedení nechat oběť doma.
- Doporučení odborníka v PPP nebo SVP zákonným zástupcům; podle potřeby spolupráce s praktickým lékařem.
- S dítětem se probírá, co může škola udělat, aby se opět cítilo bezpečně. Oběť šikany není jejím viníkem a nesmí být důsledky řešení znevýhodněna.

6. Informování pedagogického sboru o dosavadním průběhu šetření šikany

7. Rozhovor s agresorem/agresory, případně konfrontace mezi nimi

- Před rozhovorem musíme mít jistotu o tom, co se ve třídě děje - kompletní mozaika informací, včetně důkazů.
- Agresorům poskytneme vnější obraz šikany - popis jejich chování zvenčí.
- Při rozporuplnosti informací je možná konfrontace agresorů mezi sebou, maximálně dva najednou.

8. Volba metody

Podle závažnosti a stadia volíme mezi dvěma postupy:

- **Metoda usmíření** — vhodná u prvního a druhého stadia, kdy skupina ještě není ovládnuta jádrem agresorů a děti jsou ochotné na změně spolupracovat. Cílem je náhled, omluva a obnovení vztahů, nikoli trest. Jednání s rodiči agresora se v tomto případě vede jako výchovný pohovor; výchovná komise se nesvolává.
- **Metoda vnějšího nátlaku** — volíme tam, kde metoda usmíření není na místě. Jednání s agresorem a jeho rodiči má podobu výchovného pohovoru, u třetího stadia a u závažnějších případů výchovné komise.

Volba metody se zaznamenává včetně jejího důvodu.

9. Linie AGRESOR

- Jednání s agresorem a jeho zákonnými zástupci podle zvolené metody: výchovný pohovor, nebo výchovná komise za účasti vedení školy, metodičky prevence, výchovné poradkyně a třídního učitele.
- Pojmenování problematického chování, seznámení rodičů s průběhem a výsledky šetření, vyjádření postoje školy k nežádoucímu chování.
- Ve spolupráci se zákonnými zástupci a žákem vypracování plánu osobního rozvoje, případně další výchovná opatření (viz kap. 4).
- Doporučuje se dále pracovat s agresorem — vést ho k náhledu na vlastní chování a motivy.

10. Linie OBĚŤ

- Rozhovor vedeme souběžně s jednáním s agresorem, ale v jiný den.
- Sdělíme, co bylo zjištěno a jaká opatření škola přijala.
- Vysvětlíme, jak budeme pracovat s třídou a jak dlouho ji budeme sledovat.
- Předáme kontakty na podpůrné organizace.
- Podle potřeby připravíme rodiče na třídní schůzku, kde bude o řešení šikany podána informace.

11. Práce se třídou

- Uzavření celé záležitosti za účasti vedení školy ve třídě — u metody usmíření sdělení jejího efektu, u metody vnějšího nátlaku oznámení potrestání agresorů.
- Nastavení pravidel — charta třídy, kterou dodržují všichni.
- Práce s mlčící většinou: součástí řešení je i vypořádání se s tím, co prožili ti, kdo přihlíželi a nezasáhli.
- Třídu je třeba dále sledovat — ozdravění je dlouhodobý proces.
- Nezastaví-li se problém, kontaktovat externí odborníky.

12. Třídní schůzka

Ve všech případech je potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana a škola ji řešila. U počáteční šikany zpravidla stačí informace na pravidelné schůzce, u pokročilé je na místě schůzka mimořádná. Vždy je přítomna metodička prevence, případně externí odborník. **Škola nezve rodiče protagonistů šikany do školy, dokud není případ vyšetřen.**

3.4. Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí

U tohoto typu pokročilé šikany nelze čekat na externího odborníka. Oběti hrozí těžké poškození zdraví a později už případ nelze vyšetřit.

1. Překonání vlastního šoku a bleskový odhad závažnosti a formy.

2. Bezprostřední záchrana oběti, zastavení násilí.
3. Zalarmování dalších pedagogů, informování vedení školy, domluva na dalším postupu.
4. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
5. Pokračující pomoc a podpora oběti (přivolání lékaře, školní psycholožky).
6. Nahlášení policii, paralelně - navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům/zákonným zástupcům účastníků šikany.
7. Rozhovor s obětí a informátory.
8. Nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků.
9. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky.
10. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory. Konfrontovat agresory s obětí je nepřípustné.
11. Léčba kolektivu formou metody vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny. Práce s třídním kolektivem.

Pokročilé a neobvyklé formy šikany řeší škola ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP.

3.5. Postup při podezření na kyberšikanu

Kyberšikana se řeší podle stejných zásad jako ostatní formy šikany (kap. 3.1 až 3.3). Navíc platí:

- **Zajištění důkazů předchází všemu ostatnímu.** Pořídí se snímky obrazovky, uloží se zprávy a zaznamená se datum, čas a adresa profilu nebo stránky. Obsah se nemaže ani se nežádá o jeho okamžité odstranění, dokud nejsou důkazy zajištěny.
- **Z důkazního materiálu nesmí být zřejmé, jak byl získán** — například jménem žáka v záhlaví snímku. Ochrana svědka má přednost před úplností dokladu.
- **Pracovník školy neprohlíží obsah zařízení žáka.** Může požádat o dobrovolné předložení konkrétního obsahu; jinak požádá o součinnost zákonné zástupce, případně Policii ČR.

- **Odebrání zařízení.** Při porušení školního řádu lze zařízení dočasně odebrat. Vrací se nejpozději na konci vyučování téhož dne. Trvalé zabavení, zadržení do dalšího dne ani podmínění vrácení osobní účasti zákonného zástupce nejsou přípustné. Po dobu odebrání za zařízení odpovídá škola a ukládá je na určeném místě.
- **Oběti se doporučí** ukončit komunikaci s útočníkem a na útoky neodpovídat, nikoli však cokoli mazat.
- **Souběžně se prověří situace ve třídě**, protože kyberšikana bývá doplňkem šikany přímé a nepřímé (kap. 1.1.3).
- Naplňuje-li jednání znaky trestného činu, postupuje vedení školy podle kapitoly 5.

3.6 Šikana zaměřená na pedagoga

Šikana pedagoga ze strany žáků není individuální záležitostí konkrétního učitele, kterou by si měl vyřešit sám, ani výsledkem jeho osobnostních nebo pedagogických nedostatků. Odpovědnost za prevenci a řešení nese vedení školy. Trpět jí může i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět a ovládá třídní management.

Kam to ohlásit: pedagog se obrací na vedení školy; je-li situace citlivá vůči vedení, pak na metodičku prevence. Ohlásit může i kolega, který si situace všimne.

Jak s tím bude naloženo:

- Vedení školy se s dotčeným pedagogem sejde nejpozději následující školní den. Předmětem setkání je, co se děje, co pedagog potřebuje k tomu, aby mohl bezpečně učit, a jaká opatření škola přijme.
- Situaci ve třídě posoudí metodička prevence se Školním poradenským pracovištěm, a to nezávisle na dotčeném pedagogovi — pozorováním ve třídě a rozhovory s žáky. Jde o posouzení vztahů ve třídě, nikoli o hodnocení práce pedagoga.
- Do vyjasnění situace může vedení školy rozhodnout o dočasném zajištění výuky v dané třídě jiným pedagogem nebo o přítomnosti druhého dospělého v hodinách. Toto opatření není vyjádřením pochybnosti o kompetenci pedagoga.

- Další postup vůči žákům se řídí kapitolami 3.2 a 3.3 stejně jako u šikany mezi dětmi, včetně lhůt uvedených v kapitole 3.1.
- O celém postupu se vede záznam.

Okamžité bezpečí: při bezprostředním ohrožení si pedagog zajistí bezpečí — odejde ze třídy, přivolá pomoc — a požádá kolegu nebo vedení o dohled ve třídě, případně o oddělení agresora a zajištění bezpečí ostatních dětí.

Po události: pedagog byl vystaven traumatickému zážitku, který může být bolestný i pro svědky, tedy pro kolegy a pro děti ve třídě. Škola mu poskytne čas na zpracování, nabídne supervizi či jinou odbornou pomoc a nevyžaduje, aby situaci řešil sám.

Vždy následuje posouzení vztahů ve třídě — šikana pedagoga bývá spojena se šikanou mezi dětmi. Pro třídu, ve které k ní došlo, škola zajistí intervenční program.

Prevencí je celoškolský přístup: vedení vyjadřuje pedagogům podporu a oceňuje jejich práci, podporuje spolupráci ve sboru a nekonfliktní řešení problémů. Negativní nebo ponižující komentáře na účet kolegy před dětmi jsou vyloučeny.

Agresivní chování vůči pedagogovi ze strany vedení, kolegů nebo rodičů (bossing, mobbing) není předmětem tohoto programu a řeší se podle zákoníku práce. Jeho výskyt však zvyšuje pravděpodobnost šikany mezi dětmi i vůči pedagogům, a proto ho vedení školy sleduje se stejnou vážností.

3.7 Jednání s rodiči, kteří přicházejí s podezřením

- Rodiče informují o podezření na šikanování třídního učitele, případně dalšího pedagogického pracovníka, při jehož hodinách nebo dohledu k šikaně dochází. V případech prokazatelných projevů šikany se obracejí přímo na vedení školy.
- Pedagog nereaguje obranně a nedůvěřivě, nevyjadřuje pochybnosti a nechápe prosbu jako stížnost. Nezlehčuje situaci tvrzením, že dítě provokovalo nebo že šlo jen o škádlení.

Rodiče v klidu vyslechně, nechá domluvit, nepoučuje, aktivně naslouchá a umí se doptat na podstatné.

- **Podezření nebo tvrzení rodičů, že je jejich dítě šikanováno, se nikdy nepodceňuje.**
- S přijatou informací se dále nakládá podle kapitoly 3.1.
- Postup při nespokojenosti rodičů s řešením je uveden v kapitole 6.

3.8 Čeho se při řešení vyvarovat

- přehlížení a bagatelizace agresivního nebo násilného chování
- odkazování na to, aby si oběť situaci vyřešila sama, „postavila se tomu“
- nucení dětí, aby veřejně řekly, co viděly, nebo se veřejně ihned na místě omlouvaly
- vedení rozhovoru s dítětem před ostatními a společné rozhovory dětí zapojených do šikany
- nedostatečné vyhodnocení závažnosti a z toho plynoucí neadekvátní postup nebo nepřiměřený trest
- emotivní řešení — k věci je třeba přistupovat věcně
- agresivní řešení
- příliš autoritativní řešení, zastrašování a vyhrožování, které může vést ke zhoršení situace nebo ke skrytějším formám šikany
- předjímání recidivy útočníka
- řešení méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií a zbytečná kriminalizace
- automatické obviňování oběti (sekundární viktimizace)
- vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany

Po celou dobu řešení škola zajišťuje ochranu informací a informátorů a jasně vyjadřuje negativní postoj k násilí.

4. Nápravná a výchovná opatření

Škola volí opatření podle závažnosti; v úvahu přichází:

- výchovná opatření podle školního řádu
 - zpětná vazba ve formě “fotbalových” karet
 - rozhovor třídního učitele a školní metodičky prevence s žákem/žákyní
 - rozhovor třídního učitele, školní metodičky prevence a zákonných zástupců žáka s žákem/žákyní
 - plán osobního rozvoje
 - důtka ředitelky školy.
- popis nevhodného chování v hodnocení chování na vysvědčení
- doporučení zákonným zástupcům k dobrovolnému pobytu ve středisku výchovné péče
- podání podnětu OSPOD k zahájení práce s rodinou

5. Ohlašovací povinnosti

Situace	Komu	Kdo
Šikana v průběhu vyučování, souvisejících činností nebo poskytování školských služeb	Zákonným zástupcům žáka, který byl útočníkem, i žáka, který byl obětí	Vedení školy/metodička prevence
Skutečnosti nasvědčující tomu, že je dítě ohroženo - ať už ho ohrožuje někdo jiný, nebo se ohrožuje svým chováním samo	OSPOD	Vedení školy
Opakované odmítání spolupráce rodičů a neúčast na výchovných komisích	OSPOD	Vedení školy
Jednání, které může naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu	Policii ČR, ideálně specialistovi na problematiku mládeže SKPV, trestní oznámení lze podat i na státní zastupitelství	Vedení školy

- Škola má povinnost překazít vyjmenované trestné činy (§ 367 trestního zákoníku) a oznámit vyjmenované trestné činy (§ 368). Při oznamování platí presumpce neviny.
- Je-li zástupce školy přizván na případovou konferenci OSPOD, je ze zákona vázán mlčenlivostí a informace odtud nepřenáší ani do prostoru školy.

6. Podněty a stížnosti

Podnět nebo stížnost k šikaně lze podat:

- ústně komukoli ze zaměstnanců školy,
- písemně prostřednictvím e-mailu nebo anonymní schránky důvěry na webových stránkách školy.

S podnětem je naloženo takto:

- Příjemce podnětu předává bezodkladně informaci školní metodičce prevence.
- Metodička prevence informuje ředitelku školy.
- K přijatému podnětu se škola vyjádří do 3 pracovních dnů.
- Po ukončení šetření šikany je podatel informován o výsledku řešení písemně nebo na schůzce, ze které je pořízen zápis.

Není-li podatel s vypořádáním spokojen, obrací se na ředitelku školy. Přetrvává-li nespokojenost, může jednat se zřizovatelem školy nebo podat stížnost České školní inspekci, a to písemně, osobně nebo elektronicky na kterémkoli jejím pracovišti; požádá-li o utajení totožnosti, ČŠI mu zaručuje anonymitu. Dále se lze obrátit na školského ombudsmana nebo na veřejného ochránce práv.

7. Síť pomoci

Instituce	Kontakt
PPP Středočeského kraje, pobočka Mělník	+ 420 315 623 045 melnik@pppsk.cz
SVP Slaný	+ 420 778 534 749 svp@svpslany.cz
OSPOD Černošice	Tereza Hýbnerová, DiS. + 420 221 982 262
Policie ČR - Obvodní oddělení Libčice nad Vltavou	+ 974 866 400, mobil 602 306 515, Hřbitovní 735, Libčice nad Vltavou
Policie ČR - tísňová linka	158
Linka bezpečí	116 111
Rodičovská linka	606 021 021

Kontakty jsou zveřejněny na webu školy tak, aby je děti i rodiče mohli použít sami.

8. Odpovědnosti a realizační tým

Role	Za co odpovídá
Vedení školy	Celková odpovědnost za bezpečné prostředí, rozhodnutí o výchovných opatřeních, oznamovací povinnosti vůči Policii ČR a OSPOD, komunikace se zřizovatelem
Školní metodická prevence	Tvorba a revize Programu proti šikanování a Preventivního programu školy, odhad stadia, vedení šetření počátečního stadia šikany, metodická podpora pedagogů, mapování klimatu tříd, evidence případů
Školní poradenské pracoviště	Spolupráce na odhadu stadia a na řešení, práce s obětí i agresorem, podpora třídy po skončení šetření
Třídní učitelé	Hodiny osobnostního rozvoje, průběžné sledování vztahů, včasné hlášení signálů, práce s třídními pravidly
Ostatní pedagogové, asistenti pedagoga, průvodci v družině	Dohledy, všímavost, neprodlené předání informace třídnímu učiteli a metodičce prevence
Nepedagogičtí pracovníci	Předání informace o pozorovaném chování
Externí odborníci - SVP, PPP	Šetření a řešení pokročilé šikany, supervize

9. Evaluace a revize

Program se vyhodnocuje jednou ročně v rámci hodnocení preventivního programu školy; hodnocení je součástí výroční zprávy o činnosti školy.

Po každém řešeném případě realizační tým posoudí, co v postupu fungovalo a co ne, a program podle toho upraví.

Záznamy o řešených případech vede metodická prevence.